

teatr
lalek
'banialuka',
bielsko biala

karol
szzymanowski
HARNASIE
wg relacji
jana
dormana

tablica 82

PAŃSTWOWY TEATR LALEK „BANIALUKA” W BIELSKU-BIAŁEJ

Dyrektor i kierownik artystyczny: Jerzy Zitzman
Kierownik literacki: Lucyna Koziół

KAROL SZYMANOWSKI – „HARNASIE”

wg relacji Jana Dorman

Reżyseria: Jan Dorman
Scenografia: Andrzej Labiniec
Kierownictwo muzyczne: Mirosława Słószarczyk
Asystent reżysera: Eugeniusz Jachym

Udział biorą: Maria Brzezińska, Władysława Cader, Henryk Ćmok, Eugeniusz Jachym,
Tadeusz Kania, Krystyna Popławska, Ryszard Sypniewski*, Jarosław
Tomica*, Irena Wosatka

Kierownik techniczny: Józef Ferdecki
Dźwięk i oświetlenie: Kazimierz Wądrzyk
Obsługa sceny: Piotr Grabski, Józef Tomasiak

Kostiumy, rekwizyty i dekoracje wykonały pracownice w składzie: Władysława Szermańska,
Adolfina Kaczmarczyk, Stanisława Ślósarczyk, Barbara Żak, Danuta Szymańska, Jan
Faber, Antoni Wajda, Józef Grzywa.

* — adept

Karol Szymanowski, jeden z największych polskich kompozytorów i wybitny twórca europejski urodził się w 1882 roku w Tymoszwówce na Ukrainie. Tworzył muzykę sceniczną, symfoniczną, kameralną, fortepianową i skrzypcową; jest także autorem wielu pieśni.

W pierwszym okresie twórczości (do 1914 roku) powstają utwory o silnym wpływie muzyki Chopina, Skriabina, a zwłaszcza niemieckich neoromantyków Wagnera i Straussa (m. in. „Wariacje fortepianowe b-moll (1903) i h-moll (1904)”, „II symfonia B-dur” (1910), „Pieśń miłosna Hafiza” (1911), opera „Hagith” (1913), w drugim (do 1923) — Szymanowski przejawia zainteresowanie tematyką egzotyczną i ekspresjonizmem. Powstają wtedy: „Nokturn” i „Tarantella” (1915), „Mity” (1915), „Maski” (1916), „I koncert skrzypcowy” (1916) i opera „Król Roger” (1924). W ostatnim okresie twórczości Szymanowski wypracował sobie własny, narodowy styl oparty na elementach polskiego folkloru muzycznego, zwłaszcza góralskiego i kurpiowskiego. W tym czasie spod pióra kompozytora wychodzą: „Mazurki na fortepian” (1926), „Pieśni kurpiowskie” (1929), czy wreszcie najpopularniejsze bodaj dzieło Szymanowskiego — balet „Harnasie” (1931).

Do znanych utworów kompozytora należą także: „III sonata fortepianowa”, „Kwartety smyczkowe”, balet „Mandragora” oraz cykle pieśni — „Słowieńskie” i „Rymy dziecięce”.

W latach 1927—32 Szymanowski był dyrektorem a następnie pierwszym rektorem Konserwatorium w Warszawie. W 1930 roku został doktorem honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zmarł w 1937 roku w sanatorium w Lozannie.

JAN DORMAN

Dlaczego zająłem się Szymanowskim? Stało się to, jak zwykle u mnie, dzięki przypadkowi. Otóż w rok po opuszczeniu TEATRU DZIECI ZAGŁĘBIA w Będzinie zostałem zaproszony do Warszawy, gdzie z rąk Prezesa Rady Ministrów otrzymałem wielkie trofeum — Nagrodę I stopnia za całokształt twórczości dla dzieci. Jak wiadomo, w takich momentach najłatwiej jest spotkać ludzi o podobnych zasługach. I właśnie przypadek sprawił, że obok Dormanusa usadowiła się Irena Dubiska. Tak, tak! Dubiska — słynna, świetna skrzypaczka z najlepszego okresu twórczości Szymanowskiego. Ona, po Pawle Kochańskim, była odtwórczynią wszystkich dzieł Szymanowskiego.

Tak więc, nim nam rozdzielono przyznane nagrody, w rozmowie, tej przypadkowej, „zgadalo się” o twórczości dla dzieci. Wtedy to pani Dubiska przypomniała mi o „Rymach dziecięcych” z tekstami Kazimierza Iłakowiczówny. Dowiedziałem się, że rok 1982 będzie rokiem Szymanowskiego, że w kalendarzu UNESCO umieszczono obchody stoletniej rocznicy urodzin kompozytora, że cały świat muzyczny będzie czcił w tym roku jego twórczość.

Rozmowa w Radzie Państwa sprawiła, że po przyjeździe do Będzina bliżej zainteresowałem się twórczością Szymanowskiego.

Najpierw nawiązałem kontakt z autorką tekstów, z panią Iłakowiczówną: czy skłonna jest wyrazić zgodę na opracowanie jej „RYMÓW” w obrębie spektaklu. Znając anegdotę jaka krążyła o dąsach Iłakowiczówny z racji pisania przez Szymanowskiego muzyki do wierszy poetki bez wcześniejszego uzgodnienia z autorką — nie byłem pewien, czy pani Iłakowiczówna zgodzi się na transponowanie jej wierszy i włączenie ich do sztuki. Zgodziła się!

Teraz potrzebne było gniazdo, gdzie powstanie utwór sceniczny. Do pracy nad inscenizacją zaprosiła mnie dyrektor artystyczny Teatru „TĘCZA” w Słupsku, pani Zofia Miklińska.

Pojechałem nad morze. We wrześniu 1980 roku odbył się pierwszy spektakl. Później „PRZED ZAŚNIĘCIEM” (nazwę utworu scenicznego wzięłem od tytułu jednego wiersza) zaczęliśmy z panią Zofią pokazywać gdzie tylko nas zaproszono. Najpierw pokazaliśmy go na poznańskim BIENNALE. Został wyróżniony SREBRNYMI KOZIOLKAMI, nagrodą za reżyserię, za scenografię. Aktorów również spotkała satysfakcja artystyczna — indywidualne wyróżnienie. W sumie sukces.

Po Poznaniu spektakl pojechał do Zakopanego. Tam zafundowałem sobie „prywatny” festiwal: OFF, OFF-BROADWAY (my a Dorman). Właśnie wśród innych moich sztuk zrealizowanych w różnych Teatrach Polski po odejściu z Będzina — pokazałem „PRZED ZAŚNIĘCIEM”.

A wreszcie, gdy nadszedł czas Festiwalu w Opolu, i tutaj sztuka zaproszona przez organizatorów przyjęta została przychylnie: otrzymała nagrodę za koncepcję i interesującą realizację.

Zachęcony powodzeniem parłem dalej. I tak jak postanowiłem od początku wzięłem na warsztat inną pozycję Szymanowskiego, a mianowicie balet „MANDRAGORA”. Utwór zrealizowałem z aktorami Teatru „ATENEUM” w Katowicach. Premiera odbyła się w czerwcu 1981 roku. Niestety, był to jedyny pokaz. Po feriach do Teatru nie wróciło szereg osób, a wśród nich i dwoje wykonawców z „MANDRAGORĄ”. Teatr postanowił zawiesić przedstawienie.

Obecnie jesteśmy świadkami przedstawienia trzeciego utworu z muzyką Szymanowskiego — „HARNASIE”. Jeśli nie stanie na przeszkodzie, to sztuka ta zostanie umieszczona w programie Festiwalu.

Czwartą pozycją, jaka na mnie czeka, będzie KRÓL ROGER, którego realizuję na prośbę dyrektora Jaworskiego z Lublina.

Karol Szymanowski — one of the greatest Polish composers and an outstanding European artist — was born in Tymoszwówka on the Ukraine in 1882. He composed various kinds of music — stage music, symphonic music, chamber music, piano and violin music; he is also the author of many songs.

In the first part of his creative activity (till 1914) he composed being under strong influence of the music of Chopin, Scriabin and, first of all, two German neoromantics — Wagner and Strauss, e. g. „The Piano Variations” b-minor (1903) and h-minor (1904), „IIIrd Symphony b-major” (1910), „Hafiz's Love Songs” (1911), the opera „Hagith” (1913).

In the second part of his creativity Szymanowski displayed interest in exotic themes and expressionism. He composed: „Nocturne” and „Tarantella” (1915), „Myths” (1915), „Masks” (1916), „Ist Violin Concerto” (1916) and the opera „King Roger” (1924).

In the last period of creativity, Szymanowski created his own, national style based on elements of Polish music folklore — mainly mountaineer's and of the district Kurpie. In this period he composed „Mazurka for the Piano” (1926), „Kurpie Songs” (1929) and the most popular of his works — the ballet „Ringleaders”. Other well known pieces of music composed by Szymanowski are: „IIIrd Piano Sonata”, „The Strings Quartet”, the ballet „Mandragora” and the series of songs „Słowieńskie” and „Children Rhymes”.

In the years 1927—1932 K. Szymanowski was the manager and then the first rector of Academy of Music in Warsaw. In 1930 he was honoured with the title of doctor honoris causa of the Jagellonian University in Kraków. K. Szymanowski died in 1937 in sanatorium in Lozanne.

Кароль Шимановски — один из самых выдающихся польских композиторов, известный во всей Европе родился в 1882 году в Тымашовке на Украине. Он сочинял сценическую музыку, симфоническую, камерную, музыку для фортепьяно и для скрипки, он также является автором многих песен.

Всё творчество Шимановского можно разделить на три периода. В произведениях первого периода (до 1914 г) чувствуется сильное влияние музыки Шопена, Скрябина и особенно германских неоромантиков Вагнера и Штрауса в частности он пишет — „Вариации для фортепьяно си бемоль минор (1903) и си минор (1904)”, „III симфония си бемоль мажор” (1910), „Любовные песни Хафиза” (1911), оперу „Хагит” (1913); во втором периоде (до 1923) замечается, что Шимановский увлекается экзотической тематикой и экспрессионизмом. Он пишет тогда: „Ноктюрн”, „Тарантелла” (1915), „Мифы” (1915), „Маски” (1916), „I концерт для скрипки” (1916), оперу „Король Родер” (1924). В последнем периоде творчества Шимановский выработал свой собственный, народный стиль основанный на элементах польского музыкального фольклора, особенно гуральского и курпёвского (названия польских этнических групп)*. В это время композитор пишет: „Мазурки для фортепьяно” (1926), „Курпёвские песни” (1929) и самое популярное произведение Шимановского — балет „Харнаси” (1931).

К известным произведениям композитора относятся: „III соната для фортепьяно”, „Струнные квартеты”, балет „Мандрагора” а также цикл песен — „Словенские” и „Детские рифмы”.

С 1927 года по 1932-ый Шимановский был директором а затем первым ректором Варшавской Консерватории. В 1930 году Шимановский получил научную степень доктора honoris causa Ягеллонского Университета. Умер в 1937 году в санатории в Лоzанне.

* пояснение переводчика

In the last few years Jan Dorman — many years manager of Teatr Dzieci Zagłębia in Będzin — used the works of Karol Szymanowski — a great Polish composer — several times. At first he was interested by „Children Rhymes” by K. Iłakowiczówna with the music of K. Szymanowski. In the result he staged and managed the play „Before Falling Asleep” — in the theatre „Tęcza” in Słupsk in 1981. A year later in the Silesian Theatre of Puppet and Actor „Ateneum” in Katowice he staged the play based on the ballet „Mandragora”. Now the spectators of „Banialuka” have the chance to see one the most famous and popular works of Szymanowski — „Harnasie” („Ringleaders”) — in the interpretation of Jan Dorman.

Ян Дорман, многолетний директор Театра Детей Домбровского бассейна в городе Бэндзин, за последние годы он неоднократно обращался к творчеству гениального польского композитора — Кароля Шимановского. Сначала он увлекся „Детскими рифмами” с текстом К. Илакович и музыкой К. Шимановского; из этого материала возник спектакль „Перед сном”, поставленный в 1981 году в театре „Радуга” в г. Слупск. Спустя год, Ян Дорман на сцене Силезского Театра Кукол и Актера „Атенеум” в г. Катовице поставил спектакль основанный на балете „Мандрагора”. Теперь зрители бельского театра „Банялюка” смогут посмотреть одно из самых известных и любимых всеми произведений Шимановского — „Харнаси” (Атамани)* в интерпретации Яна Дормана.

* пояснение переводчика

FRANCISZEK FENIKOWSKI

„HARNASIE”

Pamięci Karola Szymanowskiego

Jakiś wiatr powiał nagle w teatralnej sali
i banalne uśmiechy zdmuchnął niespodzianie,
zaskoczeni panowie i zdziwione panie,
jakby ze snu się budząc, drgnęli i poznali:

To z górskim wiatrem tutaj zaszemrały smreki,
jak naiwne gęśliki pod smyczkiem górala,
i już perć się muzyczna z nicości wyzwała
melodią drzew wiodącą ku grani dalekiej.

Padły mury teatru. Z sennej gruzów ciszy
słuchacze pną się percią, co w obłokach znika,
pafeczka kapelmistrza jak różdżka magika
wywołuje świat nowy: trudniejszy i wyższy.

Cofnąć się już nie można, trzeba stać na zrębie,
aż w niebo szczyt się wdrze muzyki wysokiej
i jeden słońca promień, przebiwszy obłoki,
odsłoni oczom naszym nie przecutą głębię.